

ОЛГА САВИЋ

ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ ОСЕЧИНЕ

— Прилог проучавању савремене трансформације насеља —

Село Осечина, по Љуби Павловићу право старовлашко село, са кућама издељеним у цемате удаљене 50—500 метара, је једно од великих села Ваљевске подгорине. Осечина лежи на обе стране Јадра „по плећима коса које се са Влашића спуштају ка Јадру“, како то вели исти аутор (1, с. 829).

Први помен насеља је из 1735. године, у попису села Ваљевске епархије, по коме је Осечина имала 7 домова (2, с. 201). По карактеристичним тефтерима из 1818. године имало је ово насеље 62 дома, 86 породица и 191 харачко лице (3, с. 464). Попис из 1866. године бележи да је тада у Осечини било 119 домова и 893 становника, а доцнији пописи показују сталан пораст и домова и становника у њој. Тако је Осечина имала: 1874. године 135 домаћинстава и 969 становника, 1884. г. 160 домаћинстава и 1170 становника, 1890. г. 154 домаћинства и 1357 становника и 1895. године 182 домаћинства и 1451 становника (1, с. 830). Становништво је стално било у порасту иако се један део исељавао и одлазио у Посаво-Тамнаву користећи стари пут који се поред осечанске цркве и уз Ловачку реку, десну притоку Јадра, пењао на Влашић и силазио у долину Тамнаве или ишао Влашићем и силазио у околину Коцељеве (1, с. 831).

Око 1850. године се на ушћу Ловачке реке у Јадар прво „кодије путничка механа, око које се развило од тада па до данас велико друмско насеље Осечина на Јадру“. За разлику од села Осечине, ово друмско насеље дуж пута Ваљево—Лозница нема цемата него су му кућа уз кућу. Насељавају га занатлије „из места и са стране“, те га Љуба Павловић овако описује: „Ту поред школе, цркве и општинске суднице имају 2 механе, 15 дућана, 8 приватних кућа поред осталих зграда. Од заната се раде ковачки, опанчарски, столарски, браварски, абацијски, бојацијски, кожухарски, качарски и пекарски а има и трговаца. У приватним кућама седе надничари сељаци и чиновници овог места. Занатлије, трговци и механције занимају се поред заната и земљорадњом“ (1, с. 832).

Како овај опис Осечине на Јадру, с почетка 20. века, показује, варошица се развила као друмско насеље дуж пута Ваљево—Лозница,

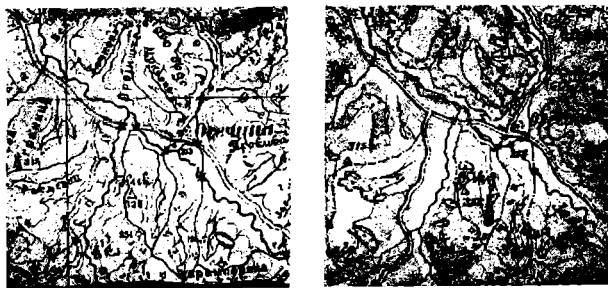
и то углавном северно од Јадра. Развила се на месту где се спајају две долине — јадарска и долина Ловачке реке — којима нешто западније притиче и трећа са југа, долина Остружањске реке. Насеље се развило на северној страни јадарске долине која је виша и заштићенија од поплава.

Ове су долине истовремено и најважније саобраћајнице. Јадарском долином води пут Ваљево—Лозница, једна од значајнијих саобраћајница северозападне Србије. Овај пут је раније напуштао јадарску долину на месту где у Јадар притиче Драгијевачка река, ишао уз ову реку и преко Осладића и Каменице силазио у долину Каменичке реке, којом се код Главнице (891 м), односно у засеоку Трифковићи, поново враћао на данашњи правац долином Каменичке реке и потом Обнице. Други пут води долином Ловачке реке на север према Влашићу и био је веома значајан за кретање становништва у Посаво—Тамнаву.

По попису из 1900. године Осечина на Јадру је имала 29 кућа и 141 становника. Село Осечина има у исто време 146 кућа и 1317 становника. Село је, према томе, имало тада 5 пута више кућа и 9,3 пута више становника (4).

Колико је Осечина у то време била мало насеље и како је изгледала види се на картама из тог периода. Доступне су биле две карте из приближно истог периода, тј. с краја 19. и с почетка 20. века, које су приказане на скици 1. Прва је Генералштабна карта Краљевине Србије из 1896. године у размери 1:75000, а друга, истог размера, аустроугарска карта из 1914. године, рађена на подлози из 1904.

На првој карти се јасно види да је насеље Осечина на Јадру било тада груписано дуж пута Ваљево—Лозница, и то од моста преко Ловачке реке на запад. Ово је дужа, уздужна оса насеља. Друга, краћа оса насеља се пружа на север од овог пута, и то уз пут који дуж Ловачке реке води на север, тј. на Влашић па у Посаво—Тамнаву. Овај крак се пружа од раскршћа са јадарским друмом па до подножја Поповог брда које се овде наднело над пут. Овакав облик насеља условљен је пре свега рељефом, а затим постојећим саобраћајницама дуж којих се развија (Скица 1).

Ск. 1. — Изглед Осечине почетком 20. века: лево Осечина 1896. а десно Осечина 1904. године.

Уздужна оса насеља, дуж ваљевско-лозничког друма, била је тада, како је мерењем утврђено, око 500 метара, а део уз Ловачку реку пружао се неких 330 метара на север од јадарског пута. Овај краћи крак није допирао, као што се види на карти, ни до осечанске цркве, која се налази западно од пута за Влашић, само нешто северније.

Овакво исто стање насеља види се и на нешто познијој аустро-угарској карти (скица 1). На њој се могу избројати и неких 17-ак кућа, што се, кад се узме у обзир генерализација коју овај размер захтева, може примити као верна слика тадашњег насеља, које је, као што је попис 1900. године показао, имало тада само 29 кућа.

Иако насеље на Јадру није током прве половине двадесетог века доживело неки снажнији развој, ипак је стално расло, бројно и територијално, што показују каснији пописи а и карте које су послужиле за утврђивање даљег територијалног ширења насеља. Ширење Осечине на Јадру прати се у овом периоду опет на две карте. Обе су израђене на основу топографског премера из 1925. године, али је прва у размери 1:25000, допуњена подацима из 1947. године, а друга, размера 1:50000, допуњена подацима из 1956. године.

На обе ове карте су очевидне промене у односу на почетак 20. века. На првој, крупнијег размера насеље је приказано доста детаљније, а на другој се могу видети промене које је насеље претрпело у периоду од 10 година који између њих постоји (Скица 2 и 3).

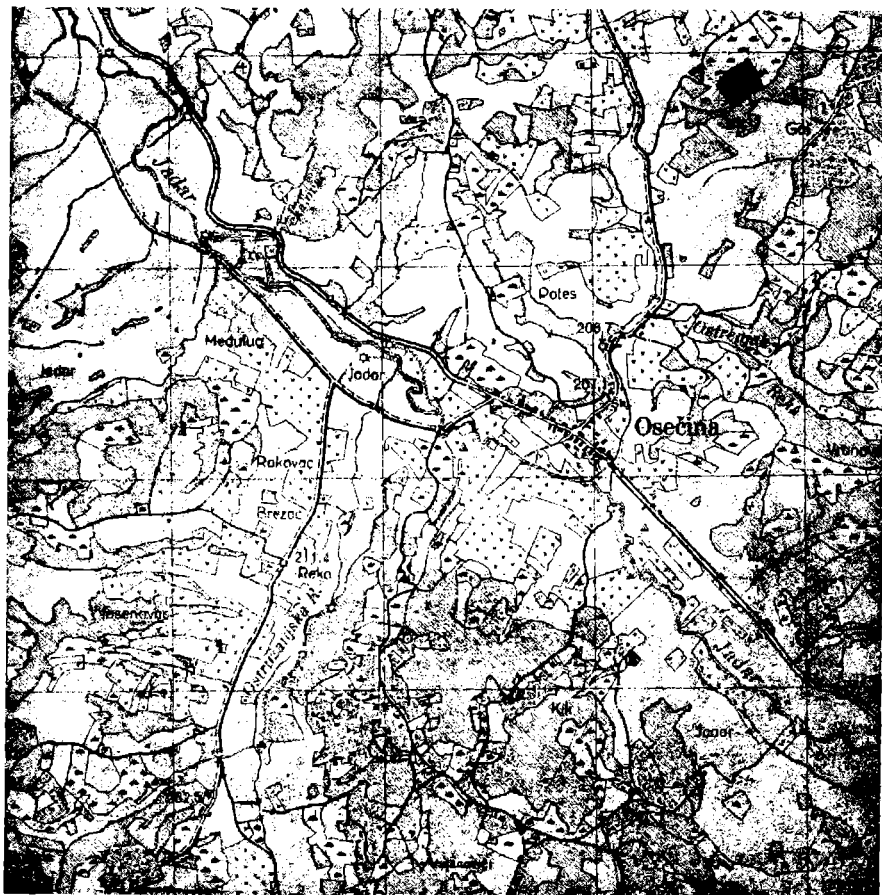
Карте показују да се насеље продужило дуж обе своје осе, тј. на запад и на север. Ово се могло и очекивати, јер пописи истовремено показују пораст становништва. За овај период постоје пописи из 1921. и 1931. године, у којима су варошица и село приказани заједно, али недостају подаци о броју кућа. Тако су село и варошица заједно имали 1921. године 2321 становника а 1931. г. 2896 становника. Пописи из 1948. и 1953. године, из приближно истог периода од када су и карте, приказују одвојено кретање броја становника и домаћинства у селу и варошици (6, 7 и 8).

	1948. г.		1953. г.	
	стан.	дом.	стан.	дом.
Село Осечина	2262	351	2147	344
Варошица Осечина	584	214	667	219
Укупно:	2846	565	2814	563

Прва два послератна пописа показују стални пораст становника варошице, а истовремено се већ од 1953. године уочава опадање броја домаћинства и становника у селу Осечина.

У територијалном погледу виде се такође знатне промене. На карти из 1947. године се види да су обе осе варошице наставиле да се шире. Нарочито је нарасла дужа оса насеља дуж пута Ваљево—Лозница. Она се и даље ширила ка западу и допрла је до раскрснице где

се од ваљевско-лозничког пута одваја ка југу пут према Пецкој, односно Љубовији. Ова оса, како је мерењем утврђено, тада је била знатно дужа него 1900. године и износила је око 700 метара. Истовремено је и крак уз Ловачку реку продужен према северу мада сразмерно мање од уздужне осе насеља. Његова дужина је тада била приближно 530 метара. Овај крак се састојао из два одвојена дела. Први део, до школе, био је дуг око 280 метара. Други део крака су чиниле неколике куће, 2—3, извојене од друмског насеља, које су се налазиле североисточно од цркве, и то на левој страни Ловачке реке. Дужина овог дела је била око 250 метара заједно са црквом. Може се претпоставити да су то биле куће становника села Осечине који су се овде спустили из једне од сeosких мала да би били ближе варошици (Скица 2).

Ск. 2. — Изглед Осечине 1947. године.

Да би се јасније сагледали узроци оваквог ширења Осечине треба рећи да је до другог светског рата Осечина била средиште општине за села Осечину, Плужац и Сиридију. За њих је истовремено она била и

школско средиште, због четвороразредне основне школе која је у Осечини отворена још 1848. године (5, с. 409). Осечина им је такође била и здравствено средиште, јер су се у варошици налазили лекар и апотека. Ипак Осечина је и у овом периоду била, углавном, трговинско-занатски центар. Насеље се тада највише ширило дуж пута Ваљево—Лозница, тада најзначајније саобраћајнице у овом крају. За такав начин ширења најпогоднији су били прво физичко-географски услови, а потом и саобраћајни услови. Значајан је био и привредни развој насеља, јер трговци и занатлије, који се највише досељавају, теже да се сместе у чаршију, дуж главне саобраћајнице.

Снажнији развој варошице Осечине почиње тек после 1947. године. Осечина тада постаје средиште подгорског среза, а после укидања срезова, средиште општине за 20 насеља. Истовремено су се у њој јавиле и друге институције: суд, здравствена установа, земљорадничка задруга, трговинско предузеће и, најзад, 1961. године први индустријски погон, предузеће „Подгорка“, које се развија из раније насталог погона „Србијанке“ из Ваљева. Варошица оживљава нарочито после асфалтирања пута Ваљево—Лозница 1970. године, као и после постављања савременог коловоза на пут према Пецкој, што је утицало на снажнији развој саобраћаја на оба поменута правца.

На ове промене у привредном животу и значају варошице указују и подаци о томе којим се делатностима данас највише бави њено становништво и истовремено указује на разлике у односу на село Осечина. Ови подаци, приказани у табели 1, су из пописа 1971. пошто нема новијих података (9).

Становништво села и варошице Осечине по делатностима 1971. године

	Осечина варошица			Осечина село		
	број	% од акт. ст.	% од ук. ст.	број	% од акт. ст.	% од ук. ст.
Активно становништво	444	—	43,27	1162	—	63,99
Индустрија и рударство	114	25,68	11,11	29	2,50	1,60
Пољопривреда и рибарство	27	6,08	2,63	1017	87,52	56,002
Шумарство	—	—	—	—	—	—
Грађевинарство	4	0,90	0,39	7	0,60	0,39
Саобраћај	8	1,80	0,78	7	0,60	0,39
Трговина и угоститељство	65	14,64	6,34	5	0,43	0,27
Занатство	75	16,89	7,31	27	2,32	1,49
Стамбено-комунална делатност	—	—	—	—	—	—
Култура и социјална делатност	48	10,81	4,68	7	0,60	0,39
Делатност друштвених и државних служби	77	17,34	7,50	3	0,26	0,16
Остале делатности	5	1,13	0,49	—	—	—
Ван делатности	10	2,25	0,97	5	0,43	0,27
Лица на привременом раду у иностранству	11	2,48	1,07	55	4,73	3,03

На привредни развој варошице у савременим условима, као и на разлике у односу на село Осечину, указују и подаци о изворима прихода породица у оба насеља. Од 356 породица у варошици је од пољопривреде живело 1971. године 12 породица (3,37%), приход је био мешовитог карактера код 13 (3,65%) породица а од непољопривреде је живело 331 (92,98%) породица. У селу међутим, пољопривреда је била извор прихода за 282 (72,17%) породица од укупно 391,85 (21,74%) породица су имале приход мешовитог карактера, а свега 24 (6,14%) породица је живело од непољопривредних делатности. И ови подаци, према томе, указују колике је измене варошица доживела у привредном и општем развоју као средиште комуне (10).

Све се то одразило и на територијални и бројни пораст становништва овог варошког насеља Подгорине. Бројни пораст становништва показују и пописи 1961. и 1971. године, који пружају најскорије тачне податке о димензијама овог насеља (6).

	1961. г.		1971. г.	
	становника	домаћинстава	становника	домаћинстава
Село Осечина	1976	380	1816	391
Варошица Осечина	808	261	1026	356
Укупно:	2784	641	2842	747

Ови пописи показују да је и после 1953. године продужено напредовање варошице, док је село наставило да опада. У поређењу са 1900. годином варошица Осечина је имала 1971. године 12,2 пута више домаћинстава а 7,2 пута више становника. Иако нема пописних података сигурно је да се бројни пораст становника варошице Осечине настао и последњих 8 година.

Поред природног прираштаја за овај пораст свакако су значајне и миграције. По попису 1971. године свега 270 лица, односно 26,32% од укупног становништва Осечине, је рођено и живи данас у њој. Осталих 756 особа су придошлице. Док су се пре рата и у току рата у варошицу Осечину доселила само 69 становника, дотле су се од 1946. па до 1971. године доселила укупно 686 становника, тј. десет пута више. За тих 26 година просечно годишње је долазило 26,4 становника. Међутим, ако се овај прилив посматра према годинама уочава се сталан пораст досељавања од првих послератних година па до 1971. године. Тај је пораст очигледан и у апсолутним и у процентуалним вредностима. Тако је у периоду 1946.—1952. годишње долазило 14,7 лица, односно 1,43% укупног становништва из 1971. године. Ово је период проглашења Осечине за средње место, оснивања осмогодишње школе, здравствене установе и других институција. Следећи период 1953—1960. године, када се јављају први значајнији привредни објекти: трговинско предузеће, погон „Србијанке“ и сл. бележи пораст. Годишње тада долази 22,5 лица што је 2,19% укупног становништва 1971. године. У следећем периоду, од 1961.—1965. године, када почиње да ради „Подгорка“ просечно годи-

шће долази 32,6 лица што је 3,17⁰ укупног становништва у 1971. години. Од 1966—1969. године просечно годишње долази 39,25 лица што је 3,82⁰ укупног становништва 1971. г. Последње две године, за које попис 1971. пружа податке, 1970. и 1971. године, годишње је долазило 4,04⁰ укупног становништва насеља односно 41,5 особа сваке године. Несумњиво ово је време интензивних миграција сеоског становништва у варошице и градове Србије, односно време изразите урбанизације градских, варошких па и мешовитих насеља Србије, што се такође одразило и на Осечину (11).

Може се очекивати овакав, а можда и интензивнији, прилив и током последњих осам година што ће се видети у следећем попису становништва. Сигурно је да се то све одразило на територијални раст варошице док у селу Осечина становништво стално опада, а истовремено је 73,56⁰ становника села ту и рођено. Досељеници у варошицу махом потичу из сеоских насеља општине Осечина 46,003⁰; пореклом из сеоских насеља уопште у варошници је 59,06⁰ досељеника (11).

Ск. 3. — Изглед Осечине 1956. године

Послератни привредни развој Осечине и бројни пораст њеног становништва видљив је исто тако и у ширењу њене територије. Већ на поменутој карти размера 1:50000, која је допуњена подацима из 1956. године може се уочити пораст насеља у односу на 1947. годину (Скица 3). На свим ранијим картама варошица се протеже од моста на Ловачкој реци на запад. На овој се карти примећује и мање насеобинско језгро источно од моста на Ловачкој реци. Значи да се тада

друмски део насеља, дуж пута Ваљево—Лозница, први пут почео да шири и ка истоку, а не само ка западу, као што је било до тада. Овај део насеља дуг је тада око 450 метара. Друмски део западно од моста дугачак је 1956. године 800 метара. Део уз Ловачку реку, где се два издвојена дела спајају, дуг је био 740 метара.

Ширење Осечине услед савременог развоја овог насеља најјасније се може видети на плану израђеном у размери: 1:2500 који представља Осечину 1970. године. Варошица Осечина је тада имала 302 стана (6). На план су такође унети подаци о стамбеној изградњи Осечине у времену од 1971. до 1973. године, према подацима скупштине општине. На тај начин план даје слику Осечине у 1973. години, која је до данас знатно измењена (Скица 4).

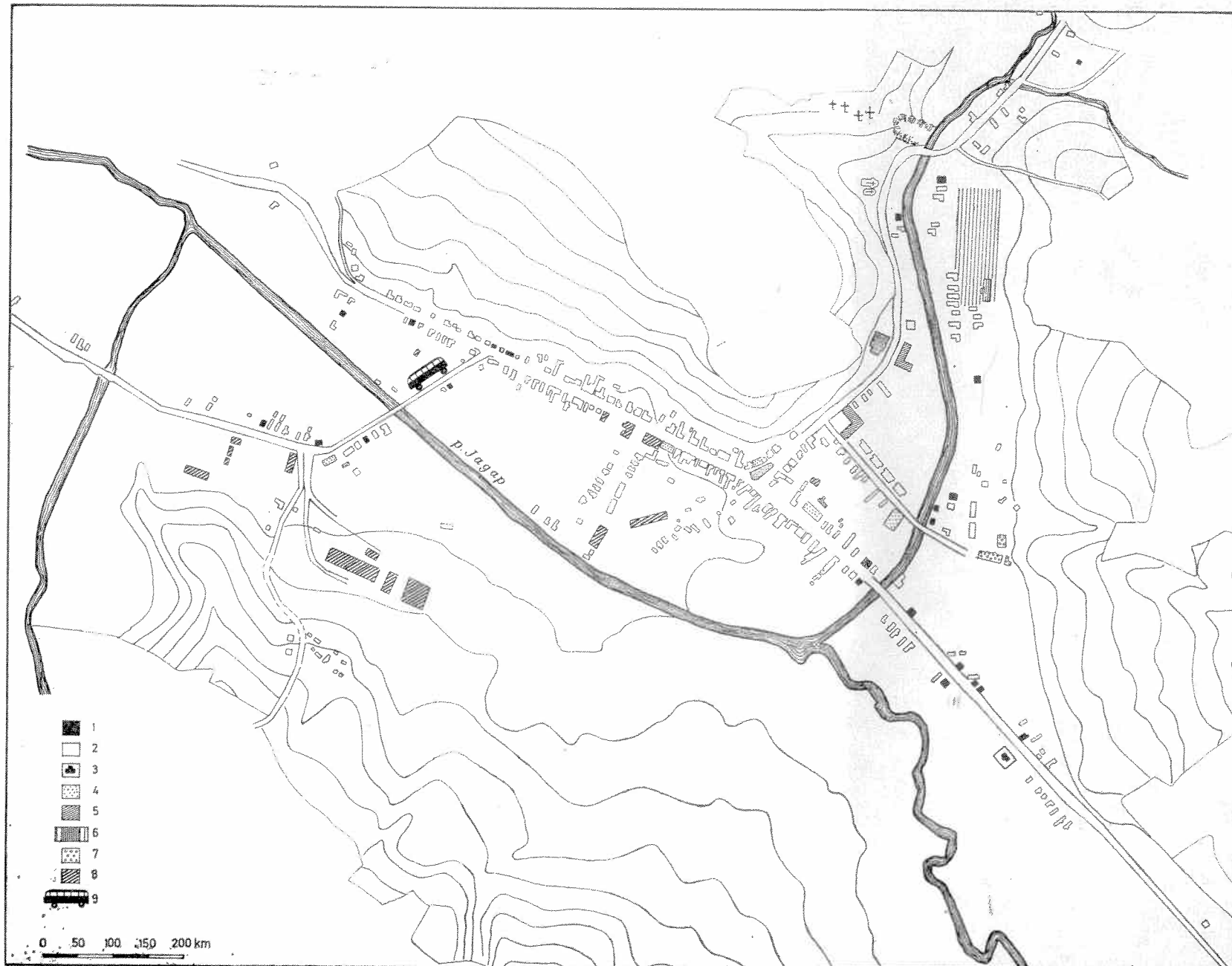
Упоређењем плана са картама из старијег периода види се да се територијално ширење Осечине и даље наставило, и то у неколико праваца који се могу јасно уочити.

1. Прво, део насеља источно од моста на Ловачкој реци 1973. г. је знатно дужи него 1956., а шири се и даље. Ово показује чињеница да је од 1971. до 1973. године овде подигнуто шест нових, углавном, стамбених зграда. То је био први, источни правац ширења, дуж пута Ваљево—Лозница ка истоку. Његова дужина је била 435 метара, а када се узму у обзир и две изоловане зграде 735 метара.

2. Насеље се ширило и у правцу севера. То је онај, у ствари, стари правац ширења насеља уз Ловачку реку. Према томе наставило се и даље продужавање краће осе варошице североисточно од цркве, где су од 1971—1973. г. подигнуте три зграде. Дужина овог дела била је тада 875 метара. Међутим, овај део насеља није се више ширио само дуж пута за Влашић. Од старог дела развијеног дуж овог пута, нови се део насеља почиње ширити ка Ловачкој реци па прелази и на њену источну страну. Тако се на плану види да су од дела дуж пута прво подигнуте зграде колоније источно од дома културе у правцу реке, а после се подиже и део насеља на другој страни реке. Ту, источно од Ловачке реке, подигнут је дом здравља, затим стамбене зграде, дом „Партизана“ и спортски терени. Како је источна страна долине Ловачке реке релативно узана и овај се део насеља развија уз реку да би се на северу спојио са раније насталим зградама североисточно од цркве. Дужина овог новог дела источно од Ловачке реке износила је 1973. године 670 метара.

3. Трећи правац ширења насеља је исто тако стари, почетни и дуго времена најзначајнији правац ширења Осечине. То је правац ширења дуж пута Ваљево—Лозница у правцу Лознице, ка западу. Још увек је значајан, мада није више најважнији. На то указује подизање четири зграде у периоду 1971—1973. године. Ово је западни правац ширења насеља. Његова дужина је 1973. износила 1050 метара.

4. Поред западног, источног и северног правца ширења варошице у овом периоду се први пут образује и део насеља на југу од друмског правца Ваљево—Лозница. Сада територија Осечине прави пут, прелази реку и један њен део се развија јужно од Јадра, дуж пута за Пецку И овај део, као и северни дуж Ловачке реке, није само изразито стам-

Ск. 4. — Осечина 1973. године; 1. Зграде подигнуте у периоду 1971—1973. г. 2. Стамбени простор, 3. Бензинска пумпа, 4. Простор искоришћен за јавно-управне и друштвене службе, 5. Простор који користе школске и културне установе, 6. Спортско-рекреативни простор, 7. Простор који користи здравство, 8. Привредни и пословни простор, 9. Аутобуска станица.

бени део. Овде су подигнуте зграде земљорадничке задруге, зграде ветеринарскe станице али и неколико стамбених зграда. Најзад, јужно од пута за Пецку, испод Кика, подигнуте су зграде осечанске индустрије „Подгорка“. Још више на југу, на самим падинама Кика, налази се Циган-мала. Дужина овог дела насеља износила је 1973. године 800 метара.

На крају треба поменути још један начин на који је измењена територија Осечине, мада се ово не може узети као правац ширења, јер је ширење ограничено Јадром, тако да у периоду од 1971—1973. године овде није подигнута ниједна нова зграда. Дошло је, управо, до одвајања попречних улица од старог правца Ваљево—Лозница на југ, ка Јадру. До 1973. године су, како план показује, образоване две улице са стамбеним зградама, магацинима земљорадничке задруге и предузећа „Воћар“. Због тога што је простор између друмског насеља и Јадра релативно узан и чешће изложен поплавама овај начин ширења Осечине је ограничен те се и не може сматрати као посебан правац за даље ширење насеља.

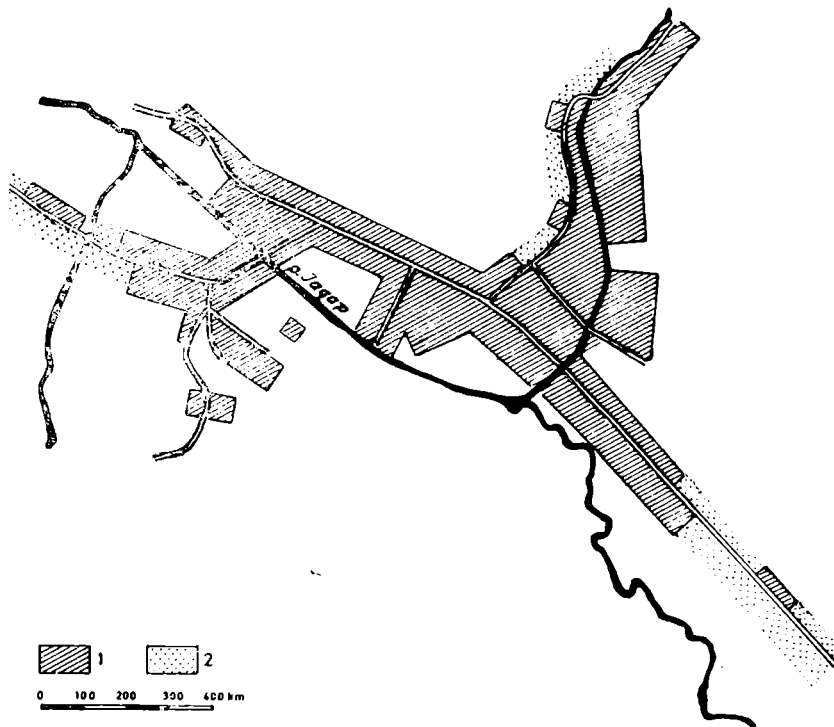
Осечина је, према томе, 1973. године остала и даље друмско насеље дуж јадарског пута и њена уздужна оса је износила 1785 метара. Поред овог уздужног дела у долини Јадра, постоје и два мања и краћа крака насеља у долинама које притичу Јадру са севера и југа. То су део у долини Ловачке реке, северно, и део у долини Остружањског потока јужно од друмског, јадарског дела.

Као основни фактори оваквог ширења су развој савремене саобраћајне мреже и оживљавање саобраћаја на њој, развој привредних и других функција Осечине, као и знатан прилив становника. Међутим, значајан и веома видљив је и утицај природног фактора, конфигурације терена, који утиче ограничавајући на ширење Осечине у неким правцима.

Поред овог територијалног ширења варошице да се уочити и диференцијација насеобинског организма Осечине. Старо насеље, развијено у два поменута правца, јадарски и дуж Ловачке реке, било је, углавном, сачињено од зграда намењених становању, са не тако јако развијеном чаршијом, која се простирала од моста на Ловачкој реци па до одвајања пута за Пецку. Трговинско-занатски дућани били су у чаршији испреплетени са зградама за становање, као што је случај у готово свим варошицама Србије. На раскрсници ова два пута налазила се општина, а даље на северу, дуж пута за Влашић, црква и школа.

Године 1973. се, међутим, упоредо са општим и привредним развојем насеља Осечине као центра комуне, и то не само трговинско-занатског, него и индустријског, здравственог и школског, јављају поједини делови варошког простора намењени искључиво овим новим функцијама насеља. То су, већ поменути, привредни комплекс јужно од Јадра (задруга, „Подгорка“, „Воћар“), просветно-културни комплекс (две школе и дом културе), западно, и здравствени и спортско-рекреативни део источно од Ловачке реке,

Ово стање насеља из 1973. године изменило се последњих шест година. Промене уочене на терену 1979. године, због недостатка одговарајуће карте или плана, представљене су само шематски на скици 5 (Скица 5).

Ск. 5. — Шематски приказ Осечине 1979. године; 1. Део насеља изграђен до 1973. г. 2. Простор изграђен у времену од 1973—1979. г.

Значајно је да се територијално ширење насеља и даље наставља због прилива становништва, привредног развоја насеља које је у току и све развијенијег саобраћаја на постојећим путним правцима. На терену је установљено да се током последњих шест година територија Осечине изменила у три раније поменута правца.

1. Уздужни део насеља, дуж пута Ваљево—Лозница, јако се проширио ка истоку, према Ваљеву. У том делу је подигнуто 10-ак нових зграда, а у току је и градња нових.

2. Настављено је и ширење насеља уз Ловачку реку, и то на источној страни реке, где се подижу, углавном, стамбене зграде. Овај правац је данас најповољнији за ширење стамбеног дела насеља. Овде је најмање загађење ваздуха, пошто је саобраћај на овом путу знатно мањег интензитета него дуж јадарског правца.

3. Изразито је велики пораст територије на југу, дуж пута за Пецу. Поред већег броја зграда за становање овде је проширено и

привредно језгро варошице, јер је ваљевски „Крушик“ овде основао свој погон „Пластику“.

Најстарији и дуго времена најзначајнији правац ширења овог насеља, западни, последњих година показује слабе тенденције ширења и градња дуж њега јењава. Ово је последица тога што је простор за градњу овде већ потпуно искоришћен, а и развој саобраћаја, који је све интензивнији, не иде у прилог даљој градњи стамбеног простора дуж ове магистрале.

У закључку, који се намеће из претходних излагања, може се рећи следеће:

Осечина на Јадру зачета као друмско насеље 1850. године постала је данас мањи привредно-друштвени центар подгорске комуне и развила је део привредних и друштвених функција, а у вези с тим променила и свој територијални изглед. Поред друмског насеља које се и сада шири дуж пута Ваљево—Лозница, нарочито у правцу Ваљева, насеље се, прилагођавајући се морфологији терена, ширило и у другим правцима. Узана јадарска долина изложена поплавама, спаја се на северу са исто тако узаном долином Ловачке реке, а на југу са нешто широм долином Остружањског потока. Зато Осечина данас има облик издуженог насеља са два крака на северу у долини Ловачке реке, и на југу, у долини Остружањског потока: оба крака имају изразите тенденције ширења.

Придолазак већег броја становника у ово општинско средиште утицао је, пре свега, на стамбену изградњу самог насеља. По подацима добијеним од општине Осечина у року од три године, од 1971—1973. у Осечини су изграђене 22 зграде намењене становању. За то време подигнуто је готово исто толико зграда колико је насеље имало 1900. године (29 кућа). Ово већ довољно илуструје колико се Осечина изменила у односу на почетак овог века и уједно показује динамику развоја овог насеља за коју се може очекивати да је последњих година још интензивнија.

С обзиром на интензитет саобраћаја на путевима дуж којих се развија Осечина као друмско насеље, за њено даље ширење најповољнији је правац уз Ловачку реку, јер је овде загађење од саобраћаја најслабије изражено што је несумњиво важан фактор за даље ширење насеља.

Најзад, појавом и отварањем нових функција, које је Осечина стекла у послератном периоду привредног и општег развоја, територијалне промене у насељу су поред просторног ширења добиле још једну нову категорију, квалитетног карактера. У варошком организму Осечине образовала су се нова функционална језгра, намењена искључиво обављању неких њених важнијих функција. То су привредно, културно-просветно, здравствено и спортско-рекреативно језгро, која нису велика по својим димензијама. Њихове релативно скромне димензије сасвим одговарају нивоу развијености самих функција које су, добрим делом, тек у зачетку.

Л И Т Е Р А Т У Р А

1. Љуба Павловић, *Колубара и Подгорина*, антропогеографска истраживања, СКА, Српски етнографски зборник књ. VIII, Насеља српских земаља књ. IV. Београд 1907. године.
2. Мита Петровић, *Финансије обновљене Србије до 1842. године*, II књ. Београд, 1898. године.
3. *Споменик XLII*.
4. *Статистика Краљевине Србије XXIII књ.*, *Попис становништва Краљевине Србије 31. децембра 1900. г.* Београд.
5. М. Ђ. Милићевић, *Кнежевина Србија*, Београд 1876. г.
6. Савезни завод за статистику ВП, *Попис становништва 1971. г. Становништво и домаћинства 1948., 1953., 1961., и 1971. године*, Београд 1975.
7. Краљевина Југославија Општа државна статистика, *Дефинитивни резултати пописа становништва од 31. јануара 1921. године*, Сарајево 1932.
8. Краљевина Југославија, Општа државна статистика, *Дефинитивни резултати пописа становништва од 31. марта 1931. године*, Књига II. *Присутно становништво по вероисповести*, Београд 1938. г.
9. Савезни завод за статистику, *Попис становништва 1971. Становништво и делатност*, Београд 1974. г.
10. Савезни завод за статистику, *Попис становништва и станова 1971., Становништво, Поседи и извори прихода домаћинства*, Београд 1974. г.
11. Савезни завод за статистику, *Попис становништва и станова 1971. Становништво, Миграциона обележја*, Београд 1973. г.

R é s u m é

OLGA SAVIĆ

DÉVELOPPEMENT TERRITORIAL D'OSEČINA

Le développement d'Osečina peut être suivi depuis la fin du 19e siècle jusqu'à nos jours. A cette fin ont été utilisées les cartes des années 1896, 1904, 1947, 1956 et 1971. Cette agglomération s'était formée le long de la route, vers 1850, dans le finage du village qui portait le même nom: elle s'est développée à l'endroit où la rivière de Lovačka reka se jette dans le Jadar, au point de croisement des chemins qui mènent à travers les vallées de ces rivières. Jusqu'à la deuxième guerre mondiale, la localité croissait le long des vallées, au point de jonction desquelles elle s'était faite, suivant les voies de communication existantes. L'axe plus long de l'agglomération, situé dans la vallée du Jadar, grandissait vers l'ouest, le long du chemin Valjevo — Loznica. L'axe plus court, dans la vallée de la Lovačka reka, s'étendait vers le nord, le long de la route qui mène dans le Vlašić et la région de Posavo—Tamnava. Au cours de la première moitié du 20^e

siècle, Osečina, siège de la commune et centre du commerce et des métiers pour la région de Podgorina, n'avait pas subi une évolution puissante et, par conséquent, n'a pas atteint, à cette époque-là, des dimensions plus importantes.

Après la deuxième guerre mondiale, Osečina devint centre du district et ensuite siège d'une commune comprenant vingt localités. Il s'y développe un certain nombre de fonctions économiques et sociales, ce qui attire un nombre considérable d'habitants. A cause de cela dans la période de 1971—1973, on y a construit 22 maisons d'habitation ce qui est à peu près égal au nombre de maisons (29) qu'Osečina comptait en 1900. L'agglomération grandit toujours en s'adaptant à la configuration du terrain. Outre son extension le long de la vallée inondable du Jadar, Osečina continue à grandir vers le nord et un noyau important a été créé au sud du Jadar, le long de la route de Pecka. Ainsi, la petite ville a aujourd'hui la forme d'une agglomération routière allongée, près de deux kilomètres longue qui s'étend intensivement vers l'est, à deux branches, une vers le nord et l'autre vers le sud, qui manifestent une tendance marquée à s'étendre davantage.

Grâce aux nouvelles fonctions que l'agglomération a assumées, les changements territoriaux, outre l'expansion spatiale, y ont obtenu une nouvelle catégorie. Tandis qu'autrefois il n'existait que l'espace d'habitation et le quartier du marché aux magasins de commerce et ateliers d'artisans le long de la route de Jadar on distingue aujourd'hui de nouveaux espaces fonctionnels, destinés exclusivement aux fonctions économiques (industrie, commerce, métiers, etc.), culturelles et d'instruction, sanitaires et sportives—récréatives. Le degré de développement des fonctions susmentionnées n'a pas atteint des proportions plus considérables — elle ne sont souvent qu'au stade embryonnaire et, par conséquent, les espaces destinés à ces fonctions sont de proportions très modestes.